

УДК 339.5.657

ОЦІНКА І АЛГОРИТМ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Н. Ціцька, к. е. н., доцент

ORCID ID: 0000-0002-3592-1585

З. Мирончук, к. е. н., доцент

ORCID ID: 0000-0002-7044-6695

О. Малецька, к. е. н., доцент

ORCID ID: 0000-0002-0004-7605

Львівський національний університет природокористування

П. Ціцький, аспірант

ORCID ID: 0009-0003-8781-5834

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне

© Н. Ціцька, З. Мирончук, О. Малецька, П. Ціцький, 2024

[https:// 10.31734/agrarecon2024.02.115](https://10.31734/agrarecon2024.02.115)

Ціцька Н., Мирончук З., Малецька О., Ціцький П. Оцінка і алгоритм експортних операцій сільськогосподарських підприємств та їх відображення в системі бухгалтерського обліку

Висвітлено основний економічний зміст зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Наголошено, що ЗЕД аграрних підприємств має достатньо великий потенціал і позитивно позначається на економіці країни навіть в умовах воєнного стану. Досліджено, що в Україні експорт товарів 2023 року порівняно з 2022 роком знизився на 18,0 %, а імпорт зріс на 14,9 %. Водночас Львівська область 2023 року забезпечила 7,1 % валютної виручки від експорту товарів в Україні та посіла третє місце після м. Києва та Дніпропетровської області. Україна 2022 року експортувала товари й послуги до 233 країн світу. Основними країнами-експортерами є Польща, Китай, Німеччина, Туреччина і Румунія. Зауважено, що 63 % експорту припадало на країни ЄС. Обґрунтовано доцільність запровадження урядом України експериментального проєкту шляхом верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану, мета якого – унеможливлення зловживань та порушень законодавства під час експорту сільськогосподарських товарів. Для забезпечення поставленої мети створили Державний аграрний реєстр («ДАР»), до якого вносяться експортери аграрної продукції, зокрема експортери зернових та олійних культур, олії, насіння та продуктів їхньої переробки, які відповідають чотирьом критеріям. Як наслідок, проаналізовано найголовніші юридичні аспекти, яких необхідно дотримуватись, здійснюючи зовнішньоекономічну практику, тобто досліджено алгоритм здійснення експортних операцій в умовах воєнного стану.

Доведено, що надважливе значення у впровадженні ЗЕД суб'єктів господарювання належить правильній, своєчасній і чіткій організації бухгалтерського обліку. Облік експортно-імпортних операцій сільськогосподарської продукції здійснюється переважно за загальноприйнятою методикою.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, верифікація, облік.

Tsitska N., Myronchuk Z., Maletska O., Tsitskyi P. Assessment and algorithm of export operations of agricultural enterprises and their reflection in the accounting system

The article highlights the main economic content of foreign economic activity (FEA).

It is argued that the FEA of agricultural enterprises has a sufficiently large potential and a positive impact on the country's economy even under martial law. It is investigated that in Ukraine, exports of goods in 2023 decreased by 18.0 % compared to 2022, and imports increased by 14.9 %. At the same time, in 2023 Lviv region provided 7.1 % of foreign exchange earnings from the export of goods in Ukraine and ranked 3rd after Kyiv and Dnipro region. In 2022, Ukraine exported goods and services to 233 countries. The top five countries to which Ukraine exports goods and services are Poland, China, Germany, Turkey, and Romania. It should be noted that 63% of exports were to the EU countries.

The author substantiates the expediency of the Ukrainian government introducing an experimental project by verifying the agro-industrial complex entities under martial law. The purpose of this project is to prevent abuses and violations of the law during the export of agricultural goods. To achieve this goal, the State Agrarian Register (SAR) was created, including exporters of agricultural products, namely grains and oilseeds, oil, seeds and their derivatives, that meet four criteria. As a result, the author analyzes the most important legal aspects that must be observed in the course of foreign economic practice, i.e., the algorithm of export operations under martial law.

The author proves that correct, timely, and accurate organization of accounting is of utmost importance in the course of foreign economic activity of business entities. Accounting of export and import operations of agricultural products is carried out mainly according to the generally accepted methodology.

Keywords: foreign economic activity, export, import, verification, accounting.

Постановка проблеми. Із проголошенням незалежності України наша держава взяла чіткий та твердий вектор на членство до ЄС. Процес євроінтеграції спричинив глибокі принципові зміни ринкової ситуації як на макрорівні, так і в окремих галузях економіки, зокрема і в сільському господарстві. Зовнішньоекономічна діяльність аграрних підприємств – важливий фактор розвитку країни. Україна має досить великий товарний експортний потенціал у сфері агропромислового комплексу. Активна та своєчасна участь аграрних підприємств у міжнародній торгівлі – ключовий напрям на шляху інтеграції країни до світового господарства, яка в подальшому позитивно вплине на економіку країни загалом (Доцюк, 2022).

Поглиблена та всеосяжна зона вільної торгівлі стала основою для модернізації торгових відносин та економічного розвитку України. Проте повномасштабна війна російської федерації внесла свої негативні корективи в усі сфери економіки, зокрема й у сферу зовнішньоекономічної діяльності. Дедалі гострішою стала проблема експорту української продукції на зовнішні ринки. Воєнні дії унеможливили здійснення торговельних операцій на північно-східних кордонах, а блокування морських портів Чорного моря призвело до втрат морського сполучення, що суттєво позначилось на зовнішній торгівлі. Надзвичайно критичною така ситуація стала для

підприємств малого й середнього бізнесу, які практично втратили всі ринки збуту, особливо зовнішні. Якщо до початку війни аграрії здебільшого користувалися послугами трейдерів чи брокерів, то в теперішніх нестабільних умовах наважуються самотужки шукати покупців й експортувати свою продукцію, нехай навіть у невеликих обсягах (Алгоритм експорту, 2022).

Поряд із пошуком нових замовників та комерційних зв'язків із давніми іноземними партнерами, функціонуванням та ефективним управлінням експортно-імпортними операціями, постає питання про необхідність науково обґрунтованого підходу до виконання комплексу завдань щодо ЗЕД, у системі формування оптимального обліково-аналітичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Очевидно, що зовнішньоекономічна діяльність кожної країни – важлива умова її економічного розвитку і зростання. Тому питання експортної спроможності країни, міжнародної економічної інтеграції, особливо за сучасних умов міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства, умов COVID-пандемії та воєнного стану не втратили своєї актуальності і відображені в наукових працях та практичних рекомендаціях учених економістів, дослідників зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання аграрної сфери.

Стан функціонування аграрного сектору

України безпосередньо позначається на розвитку міжнародної торгівлі. Саме цьому питанню присвячена стаття авторів Негрей М. В. та Трофімцева О. В. Автори доводять, що загарбницька війна росії проти України значно збільшила ризики продовольчої безпеки, спричинила збої в сільськогосподарському виробництві, призвела до розриву логістичних ланцюгів як усередині країни, так і ззовні; зменшення обсягу внутрішнього ринку та зниження купівельної спроможності українського населення, браку ресурсів для сільськогосподарського виробництва, проблем із робочою силою та крадіжками української продукції. Вирішення цих проблем у вітчизняній аграрній сфері, як стверджують науковці, потребує підтримки як із боку держави, так і з боку іноземних фондів, організацій та країн, а також розвитку аграрної освіти і науки, створення стійких логістичних ланцюгів, розвитку малого та середнього бізнесу в регіонах, інтеграції з конкурентоспроможною продукцією у світові ринки, стійкого та екологічного сільського господарства, технологічного розвитку та цифровізації аграрного сектору (Негрей, Трофімцева, 2022).

Автори Скопенко Н. С., Євсєєва-Северина І. В., Кириченко О. М. стверджують, що ефективна ЗЕД – важливий фактор розвитку держави, яка сьогодні перебуває у надскладному становищі: «експорт товарної продукції скоротився майже вдвічі, а імпорт – втричі». Відбувається цілеспрямована руйнація економіки нашої країни російською федерацією шляхом блокування вітчизняного експорту; ускладнення логістики; переривання ланцюгів поставок. А «збереження та продовження пільгового торговельного режиму України з Євросоюзом необхідно для подальшого виживання та розвитку вітчизняного бізнесу» (Скопенко, 2023).

Доктор економічних наук, член-кореспондент НААН України Осташко Т. О. у своїх наукових дослідженнях оцінив втрати сільськогосподарського експорту України впродовж 2021–2022 рр. унаслідок блокування експортних морських перевезень збройними силами РФ; визначив наслідки війни для внутрішнього

і світового зернових ринків, а також для продовольчої безпеки у світі, оцінив ризики втрати Україною сільськогосподарських експортних ринків через релокацію торгівлі, спричинену порушенням глобальних ланцюгів постачання, а також обґрунтував шляхи часткового відновлення сільськогосподарського експорту в умовах воєнних дій і повоєнного відновлення експортних ринків (Осташко, 2022).

Заступник Голови Держпродспоживслужби В. Чайковський проаналізував дані про зміну логістики експорту зернових після 24 лютого 2022 року. До війни переважно експорт здійснювався через морські шляхи – приблизно 70 %. У 2023 році дані змінились: 30 % через морські шляхи, а 70 % вантажними автомобілями через західний кордон України (Особливості експорту...).

Вирішення проблем, викликів та ризиків, з якими в нинішніх умовах стикаються суб'єкти господарювання ЗЕД, науковці Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна вбачають у необхідності та доцільності запровадження у сферу керування і управління зовнішньоекономічною діяльністю новітніх цифрових технологій та промисловості 4.0. Зокрема це автоматизація та цифровий робочий процес у сфері обробки економічної інформації, аналітика великих даних, блокчейн, хмарні обчислення (Євтушенко, 2023).

Кудирко Л. П. та Артамонова Г. В. розглядають заходи, спрямовані на збільшення товарообігу між Україною та ЄС, виокремлюючи: забезпечення подальшої інституційної інтеграції України до ЄС; ефективне використання збережених виробничих потужностей України та її експортного потенціалу; сприяння для залучення іноземного капіталу розвитку експортоорієнтованих галузей; проведення активної державної політики підтримки виробників та експортерів у просуванні товарів на європейський ринок (Кудирко, Артамонова..., 2022).

Постановка завдання. Несправедлива і вбивча російсько-українська війна негативно позначається на всіх сферах суспільного

життя, зокрема й на агробізнесі. Складнощі воєнного періоду особливо негативно вплинули на аграрний сектор у літньо-осінній період 2023 року, коли дії уряду були спрямовані на боротьбу з практикою експорту зерна, закупленого потужними експортерами у дрібних фермерів за готівку, до того ж мізерну, без сплати ПДВ, що негативно позначилось на валютному ринку й наповненні державного бюджету. Для врегулювання цієї непростой ситуації восени 2023 року Кабінет Міністрів України вніс суттєві зміни в юридичні аспекти для експортоорієнтованих українських аграрних компаній через морські порти. Саме тому завдання нашого дослідження – висвітлити алгоритм послідовності впровадження експортних операцій сільськогосподарської продукції щодо змін національного законодавства та відобразити їх у бухгалтерському обліку.

Методика дослідження та матеріали. Методологічними засадами дослідження стали положення діалектичного методу щодо пізнання різних економічних явищ і процесів у їх безперервному взаємозв'язку. У виконанні поставлених завдань визначальними були такі загальнонаукові методи: системний підхід до досліджуваного об'єкта; загальноприйняті методи аналізу; порівняльний аналіз, синтез і групування даних, узагальнення теоретичного і фактичного матеріалу, а також низка елементів методу бухгалтерського обліку.

Інформаційною базою дослідження послуговували праці вітчизняних і зарубіжних учених із теорії, організації й методики, економічного аналізу та облікового забезпечення провадження зовнішньоекономічної діяльності, законодавчі акти, нормативні документи, інструктивні, методичні матеріали та рекомендації міністерств і відомств, дані Державної служби статистики України.

Виклад основного матеріалу. Важливим чинником, який впливає на стан національного виробництва, сприяє розвитку державності та дозволяє розбудовувати і зміцнювати зв'язки між країнами світу, є зовнішньоекономічна діяльність, яка відповідно до основного законодавчого акту – Закону України

№ 959–ХІІ від 16.04.1991, що регулює її провадження, є діяльністю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльністю державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами (Про ЗЕД...)

На основі проведених досліджень можна стверджувати, що найпоширенішими у практиці міжнародної торгівлі є два основні спроби імпортно-експортних операцій: прямий експорт та імпорт, тобто суб'єкти господарювання постачають товари безпосередньо іноземним споживачам чи купують товари в іноземних споживачів, і непрямий експорт й імпорт, яким передбачено продаж і купівлю товарів через дилерів.

Останніми роками наша країна продовжувала відкривати все нові й нові ринки збуту, що підтверджує Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), яка набрала чинності 2017 року. Цією Угодою Європейський Союз ствердив, що він незмінно підтримує незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Європейський комісар із питань європейської політики сусідства та перемовин із розширення Йоганнес Ган зауважив: «Наступні покоління українських громадян будуть пожинати плоди більш тісної асоціації з ЄС. Ми вже можемо бачити перші конкретні результати від реалізації Угоди: збільшився український експорт до ЄС, й ЄС затвердив за собою позицію найбільшого торгового партнера України» (Угода про..., 2017).

Понад два роки повномасштабна війна негативно позначається на стані виробництва сільськогосподарської продукції, проте зовнішньоекономічні зв'язки в аграрному секторі досі розвиваються. Сьогодні аграрний сектор залишається одним із пріоритетних напрямів розвитку економічних зон України, проте кардинальних змін зазнали експортно-імпортні операції держави. Зокрема Україна, за даними Міністерства економіки, експортувала у фізичній вазі 2022 р. близько 100 млн тонн товарів.

Як зауважила перша віцепрем'єр-міністерка України, міністерка економіки України Юлія Свириденко, «Український бізнес експортував товарів на 44,1 млрд доларів США і вагою 99,8 млн тонн (з яких 16,3 млн тонн – через зерновий коридор). В умовах війни – це подвиг. Це перший рік, коли фізичні обсяги експорту такі важливі – через війну і блокаду портів на перший план у торгівлі вийшла логістика. Так, вартість експорту 2022 року на 35 % менша, ніж у 2021. А фізичні обсяги скоротилися на 38,4 %. Але результати, як для умов воєнного часу – позитивні» (Україна в 2022 році..., 2023).

Серед основних способів доставляння в країни ЄС – залізничний і автомобільний транспорт. Хоча основну частку нашої експортної торгівлі становить сировина, невдовзі українські виробники продукції з високою доданою вартістю скористаються нагодою і стануть локомотивом у цій сфері. Експорт більше не є пріоритетною сферою діяльності великих компаній. Малі та середні підприємства все більше відкриваються зовнішнім ринкам і цікавляться питаннями зовнішньоекономічної діяльності.

Сьогодні питання збільшення експортного потенціалу малого та середнього підп-

приємництва актуальне для України як ніколи. Останні дослідження яскраво доводять, що частка реалізованої продукції малим і середнім бізнесом усередині країни становить понад 60 %, натомість його частина в обсязі експорту – лише 15 %. У країнах Європейського Союзу, наприклад, частка малих і середніх підприємств в експортних поставках сягає 35 % усього експорту (Ларін, 2011).

У 2023 році експорт товарів суб'єктами господарювання Львівської області становив 2552,5 млн дол. США, що на 15,6 %, або на 472,3 млн дол. США менше, ніж 2022 року. Підприємства області імпортували товарів у 2023 році на 5785,0 млн дол. США, що на 7,4 % (або на 397,5 млн дол.) більше, ніж у 2022 році. У 2023 році Львівська область забезпечила 7,1 % валютної виручки від експорту товарів в Україні та посіла третє місце після м. Києва та Дніпропетровської області. Частка області у загальнодержавному імпорті становила 9,1 %, а за обсягом імпорту товарів Львівщина поступилась лише м. Києву (Зовнішня торгівля товарами..., 2023).

Загалом в Україні експорт товарів 2023 року відносно 2022 року знизився на 18,0 %, імпорт зріс на 14,9% (рис. 1).

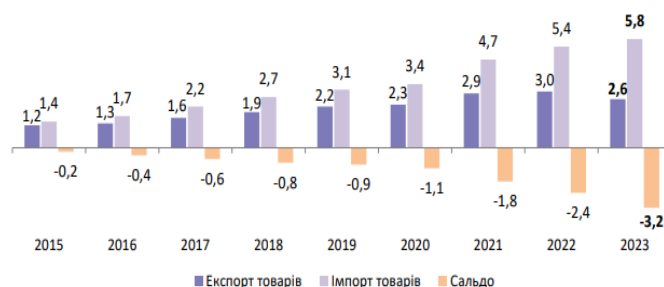

Рис. 1. Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі товарами в Україні, млрд дол. США (Зовнішня торгівля товарами..., 2023)

Найскладнішим у ЗЕД виявився 2022 рік, коли сталося повномасштабне вторгнення росії в Україну. Однак того року Україна експортувала товари й послуги до 233 країн світу. Основними країнами, до яких Україна експортує товари й послуги, є Польща, Китай, Німеччина, Туреччина та Румунія (рис. 2).

Доцільно зазначити, що 63 % експорту припадало на країни ЄС. Найбільшим ринком

експорту після країн ЄС стали Туреччина (2,9 млрд дол. США) і Китай (2,24 млрд дол. США). У результаті зміни логістичних маршрутів та лібералізації торгівлі між ЄС і Україною, як наслідку намагання частково покращити економічну ситуацію на тлі повномасштабної війни з росією, зріс імпорт деяких агропродовольчих товарів до Польщі.

Саме через це, у відповідь на серйозні збої на аграрних ринках та зростання соціальних заворушень, Польща сьогодні запровадила певні обмеження на імпорт деяких товарів з України. Фермерські протести досягли своєї кульмінації в лютому 2024 р. У цей час у Польщі відбулися практично найбільші

мітинги фермерів за останнє десятиліття. Протестанти перекривали кордони, не пропускали українські вантажівки ні до, ні з України, влаштовували акції протесту на території всієї країни, польські мітингарі висипали з фур і вагонів українське зерно й цинічно втоптували його в болото.

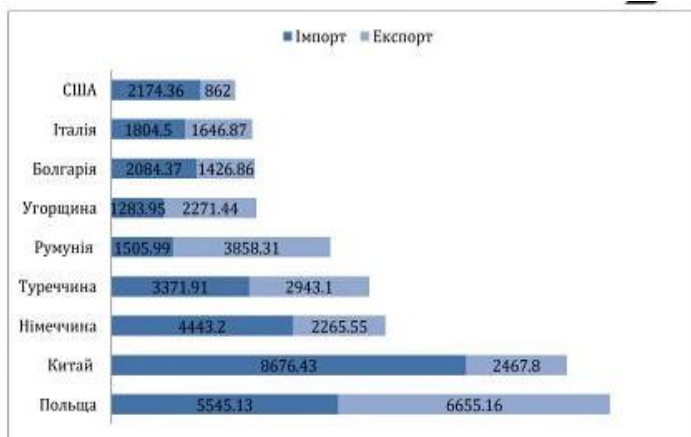

Рис. 2. Географія імпортно-експортних операцій України, 2022 р. млн дол. США (Гринів, 2023).

Від цієї ситуації виграли лише путін та ерефія. З експортом аграрної продукції в країни ЄС ситуація й зараз непевна. Відбуваються зустрічі, консультації між польським і українським урядами, ведуться перемовини щодо адаптації українського агропродовольчого сектору до вимог ЄС.

Для покращання і врегулювання негативної ситуації, яка склалась у результаті блокування західноукраїнських кордонів сусідами – поляками та втрати частини морських портів 31 жовтня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 1132 «Про реалізацію експериментального проєкту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану», мета якого – створення умов для унеможливлення зловживань та порушень законодавства під час експорту товарів, зокрема зернових та олійних культур, олії, насіння та продуктів їх переробки, а також забезпечення захисту прав суб'єктів агропромислового комплексу, які провадять господарську діяльність без порушень вимог законодавства, шляхом верифікації суб'єктів агропромислового комплексу (Про реалізацію..., 2023).

Для забезпечення поставленої мети створили Державний аграрний реєстр («ДАР»), до якого вводять експортерів аграрної продукції, зокрема експортерів зернових та олійних культур, олії, насіння та продуктів їх переробки. Суб'єкти господарювання, введені в ДАР, вважаються «верифікованими суб'єктами агропромислового комплексу». Натомість компанії, які не пройшли процедури верифікації й не ввійшли до ДАР, а також компанії, які планують експортувати аграрну продукцію до Польщі, Румунії, Болгарії, Угорщини та Словаччини, можуть експортувати аграрну продукцію лише за умови отримання відповідної ліцензії від Міністерства економіки України, керуючись Постановою КМУ «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2024 рік» № 1402 від 23 грудня 2023 року (Постанова про ліцензування..., 2023).

Отже, як об'єкт управління, обліку й економічного аналізу, ЗЕД підприємств підлягає суворому нагляду, тому правова та нормативна системи її регулювання мають велике значення, впливаючи на методи інформаційного

забезпечення ухвалення управлінських рішень. Отже, як об'єкт управління, обліку й економічного аналізу, ЗЕД підприємств підлягає суворому нагляду, тому правова та нормативна системи її регулювання мають велике значення, впливаючи на методи інформаційного забезпечення ухвалення управлінських рішень. Враховуючи часті зміни, які відбуваються в національному законодавстві та законодавстві окремих країн-імпортерів української продукції, доцільно проаналізувати найголовніші юридичні аспекти, яких необхідно дотримуватись у зовнішньоекономічній практиці, тож дослідимо алгоритм здійснення експортних операцій в умовах воєнного стану (рис. 3).

Компанії-експортери стверджують, що зазначені нововведення частково ускладнили здійснення експортних операцій сільськогосподарської продукції через необхідність проходити верифікацію шляхом внесення відповідної компанії в ДАР або ж отримувати спеціальну ліцензію. Проте такі процедури безкоштовні, досить швидкі і запроваджені урядом тимчасово. Окрім цього, це дозволить державі підвищити податкові надходження і захистити інтереси добросовісних експортерів.

Надзвичайне значення у провадженні ЗЕД суб'єктів господарювання належить правильній, своєчасній і чіткій організації бухгалтерського обліку. Облік експортно-імпортних операцій сільськогосподарської продукції здійснюється переважно за загальноприйнятою методикою, основні нюанси якої показано на рис. 4.

Основними типовими документами є контракт міжнародної купівлі-продажу товару, рахунок-проформа, замовлення на поставку товарів, коносамент, документарний акредитив, інвойс, сертифікат походження товару (продукції), консульський рахунок, акт експертизи або перевірки (сертифікат) товару, пакувальний лист, страхове свідоцтво чи сертифікат тощо.

Основними перешкодами для малого й середнього експортного бізнесу є незнання вимог експортного бізнесу та операційної документації на експорт, бюрократія на різних етапах підготовки товарів до експорту, велика

кількість організаційних та ліцензійних документів тощо.

Господарюючим суб'єктам потрібно створити ефективну власну систему управління ЗЕД, яка швидко адаптуватиметься до потреб сучасних ринків і буде здатна ефективно реагувати на зміни кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього ринків. Одна зі складових системи управління ЗЕД – це оптимальна й правильно розроблена облікова політика підприємства щодо організації обліку експортно-імпортних операцій та їх оподаткування.

Подальше зближення національних стандартів бухгалтерського обліку НП(С)БО і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності (МСФЗ) – важливий напрям гармонізації, вдосконалення і стандартизації бухгалтерського обліку згідно з вимогами ЄС. Стандартизація забезпечує зіставність облікових документів за різні звітні періоди між підприємствами, і вона є умовою надання звітної інформації різним користувачам. Все більше українські концепції розвитку бухгалтерського обліку й звітності зближуються з МСФЗ.

Висновки. Як показали проведені дослідження, після повномасштабного вторгнення росії в Україну, наша держава взяла вектор на поглиблення співпраці з європейськими країнами у сфері ЗЕД, ба більше, на пришвидшення інтеграційних процесів. Український експорт спрямований переважно на європейський ринок. Ключовою вимогою з метою виходу на ринок ЄС після закінчення війни буде торгова інформація про можливості експорту. Міжнародні торговельні та зовнішньоекономічні зв'язки України перед війною стрімко розвивалися. Зараз Україні необхідно налагодити взаємовигідні та ефективні відносини зі стратегічними партнерами, особливо країнами ЄС.

У процесі досліджень ми встановили, що ЗЕД підприємств останніми роками демонструє негативну динаміку, погіршилася структура експорту та імпорту, зросло негативне сальдо торговельного балансу. У ЗЕД представники вітчизняних підприємств, особливо сільськогосподарських, дедалі більше

проявляють риси сировинної країни, а отже, потрібно приділяти все більше уваги вдосконаленню зовнішньоекономічної політики України, прискоренню її економічного розвитку, захисту національних економічних інтересів.

Реалізація євроінтеграційних планів України, яка виведе зовнішньоекономічні відносини між нашою країною та ЄС на якісно новий рівень, вимагає належного інституційного забезпечення відповідного процесу.

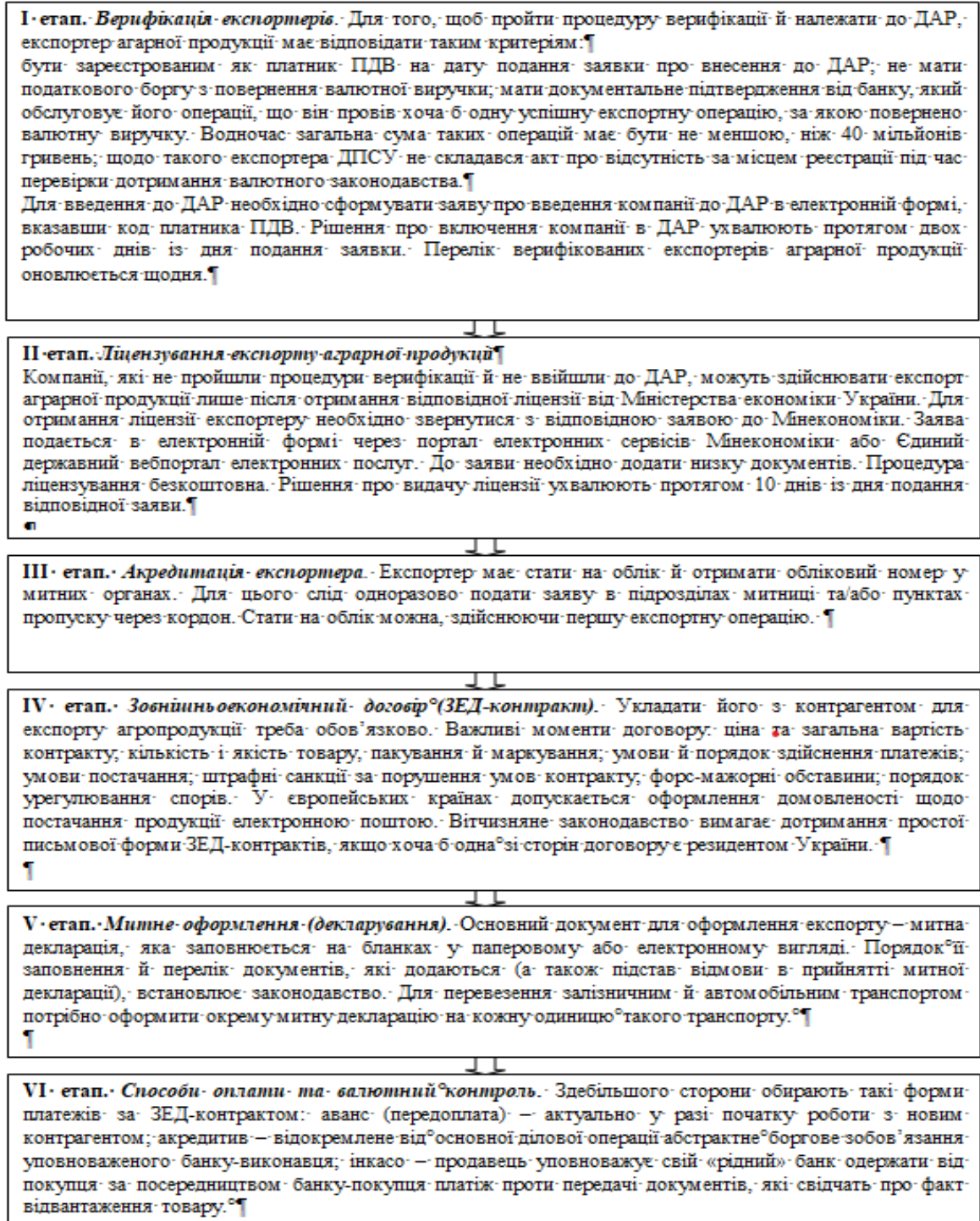

Рис. 3. Алгоритм експортних операцій*

*Узагальнено авторами на основі (Алгоритм експорту..., 2022; Зміна правил..., 2024)

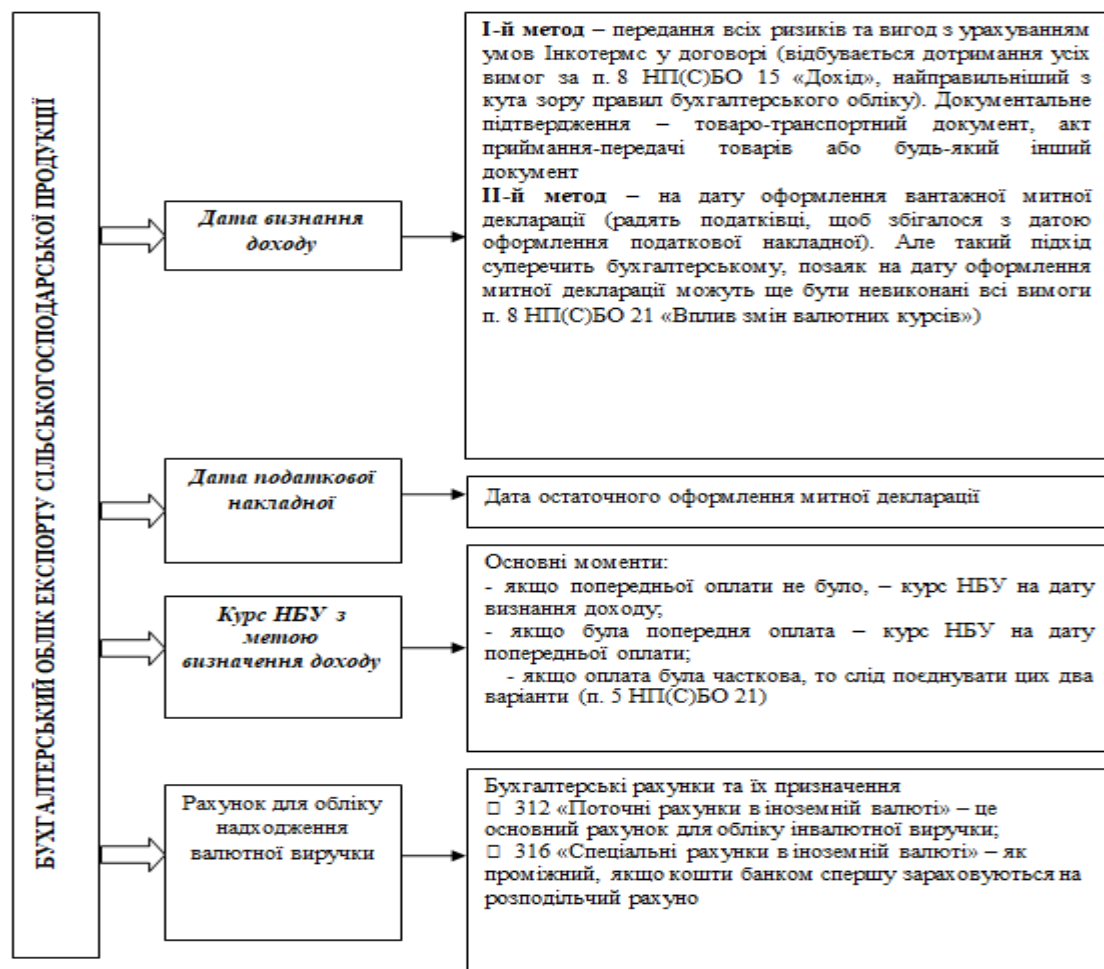

Рис. 4. Основні правила бухгалтерського обліку експорту сільськогосподарської продукції *

* Узагальнено автором на основі (Експорт сільськогосподарської продукції..., 2022)

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Алгоритм експорту [online] Доступно: <https://agrotimes.ua/article/algorytm-eksportu-zed-kontra> [Дата звернення 07 травня 2024].

Гринів, Л. В. та Михайлів, Г. В., 2023. Особливості ЗЕД підприємств України в умовах глобалізації та воєнного стану. *Наукові інновації та передові технології*, 14 (28), с. 74–84 [online] Доступно:

https://books.google.com.ua/books?id=qk_qEAAAQBAJ&pg=PA75&lpg=PA81&focus=viewport&dq [Дата звернення 24 квітня 2024].

Доцюк, С. О., 2022. Сучасні аспекти зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України. *Економіка та суспільство*, 39 [online] Доступно: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/39> [Дата звернення 29 березня 2024].

Зовнішня торгівля товарами Львівської області у 2023 році, 2024. Головне управління статистики у Львівській області [online] Доступно: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/press/2024/r12_2.pdf [Дата звернення 22 квітня 2024].

Зміна правил експорту аграрної продукції в Україні [online] Доступно: https://biz.ligazakon.net/analytics/225283_zmna-pravil-eksportu-agrarno-produkts-z-ukrani [Дата звернення 02 травня 2024].

Експорт сільськогосподарської продукції: що варто знати аграрію [online] Доступно: https://buhplatforma.com.ua/article/7618-eksport-slskogospodarsko-produkts#anc_10 [Дата звернення 18 квітня 2024].

Євтушенко, В. А., Куценко, Т. М. та Данилейко, Є. І., 2023. Інформаційне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю в контексті цифровізації і розвитку індустрії 4.0. *Ефективна економіка*, 4 [online] Доступно: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1440/1450> [Дата звернення 01 травня 2024].

Кудирко, Л. П. та Артамонова, Г. В., 2022. Сучасні тренди розвитку міжнародної торгівлі України з країнами ЄС. *Ефективна економіка*, 7 [online] Доступно: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/issue/view/9>.

Ларін, М., 2011. Абетка експортера. Практичний посібник. Центр підтримки експорту м. Запоріжжя. Запорізька торгово – промислова палата.

Негрей, М. В. та Трофімцева, О. В., 2022. Аналіз функціонування аграрного сектору України в умовах війни. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*, 102, с. 49–56.

Особливості експорту сільськогосподарської продукції в умовах воєнного стану [online] Доступно: <https://pigua.info/uk/post/news-of-ukraine-and-world/osoblivosti-eksportu-silskogospodarskoi-produkcii-v-umovah-voennogo-stanu> [Дата перегляду 28 березня 2024].

Осташко, Т. О., 2022. Сільськогосподарський експорт України в умовах війни і шляхи його відновлення. *Економіка України*, 5 (726), с. 26–37.

Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України № 959-XII від 16.04.1991 (зі змінами та доповненнями) [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/T095900> [Дата звернення 10 березня 2024].

Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2023 рік: Постанова Кабінету міністрів України № 1466 від 27.12.2022 р. [online] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1466-2022-%D0%BF#Text> [Дата звернення 18 квітня 2024].

Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану (зі змінами і поповненнями): Постанова Кабінету міністрів України № 1132 від 31.10.2023 р. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/kp231132?an=10> [Дата звернення 15 березня 2024].

Скопенко, Н. С., Євсєєва-Северина, І. В. та Кириченко, О. М., 2023. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. *Ефективна економіка*, 3 [online] Доступно: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/issue/view/66> [Дата звернення 16 квітня 2024].

Угода про асоціацію між ЄС та Україною повністю набуває чинності, 2017 [online] Доступно: https://www.eeas.europa.eu/node/31560_uk [Дата звернення 22 березня 2024].

Україна в 2022 році експортувала майже 100 млн тонн товарів / М-во економіки України [online] Доступно: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1487b1f5-eeb7-4946-b9c8-3370f20568a2&title=UkraineV2022> [Дата звернення 30 квітня 2024].

Стаття надійшла 20.05.2024

